

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3353/2024. (X. 8.) AB HATÁROZATA**bírói döntés megsemmisítéséről**

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Czine Ágnes, dr. Juhász Imre és dr. Salamon László* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.VI.20.884/2023/2. számú végzése alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti.

I n d o k o l á s**I.**

- [1] 1. Az Ignác utca 17. Kft. jogi képviselője (dr. Potocsár Enikő ügyvéd) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, kérve a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.VI.20.884/2023/2. számú végzése, a Pécsi Törvényszék 1.Gf.20.096/2023/7. számú ítélete és a Pécsi Járásbíróság 3.G.20.831/2021/28. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, az Alaptörvény M) cikk (1)–(2) bekezdése, a XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdése, a 26. cikk (1) bekezdése, valamint a 28. cikk sérelmére hivatkozva.
- [2] 1.1. Az alkotmányjogi panaszban kifogásolt ügy lényege a következő. Az indítványozó az alapügy felperese volt. Az indítványozó mint megbízott és Mohács Város Önkormányzata (a továbbiakban: alperes) mint megbízó között 2020. május 7-én határozott időre, 2021. december 31-ig szóló megbízási szerződés jött létre – a rendes felmondási jog kizárása mellett – közbeszerzési szaktanácsadói feladatok ellátására. A felek a megbízási díj összegét havi nettó 400 000 forintban állapították meg. Az alperes képviselő-testülete a 2020. július 6-i ülésén meghozott határozatában kötelezte a polgármestert a megbízási szerződés azonnali hatályú felmondására. Ez 2020. július 7-én emailben megküldött irattal történt meg, amit az indítványozó elfogadott.
- [3] Az indítványozó 127 000 forint megbízási díj, 13 789 forint behajtási költségátalány és 5 161 983 forint kártérítés megfizetése iránt terjesztett elő keresetet.
- [4] A Pécsi Járásbíróság (a továbbiakban: elsőfokú bíróság) 3.G.20.831/2021/28. számú ítéletével (a továbbiakban: elsőfokú ítélet) a keresetet elutasította.
- [5] Az elsőfokú bíróság a szerződéskötés valamennyi körülményének együttes vizsgálata és értékelése alapján arra a következtetésre jutott, hogy a perbeli szerződés nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközik. Az elsőfokú ítélet indokolása a perbeli szerződés jóerkölcsbe ütközőségének vizsgálata kapcsán kiemelt jelentőséget tulajdonított annak a körülménynek, hogy az alperes az államháztartás alrendszerébe tartozó jogi személy, amely közpénzzel gazdálkodik. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 1:2. § (1) bekezdésében rögzített kötelezettségének eleget téve – miszerint a Ptk. rendelkezéseit Magyarország alkotmányos rendjével összhangban kell értelmezni – az elsőfokú bíróság figyelembe vette az Alaptörvény által a közpénzzel való gazdálkodásra vonatkozó követelményeit, valamint az Alkotmánybíróságnak a szerződési szabadságra vonatkozó gyakorlatát is.
- [6] Az indítványozó fellebbezése folytán eljáró Pécsi Törvényszék (a továbbiakban: másodfokú bíróság) az 1.Gf.20.096/2023/7. számú ítéletével (a továbbiakban: jogerős ítélet) az elsőfokú bíróság ítéletét – egyetértve az elsőfokú bíróság érdemi döntésével és annak indokaival is – helybenhagyta.

- [7] A másodfokú bíróság indokolása szerint az elsőfokú bíróság a megalapozott érdemi döntéshez szükséges mértékben a releváns tényeket feltárta, azokból helytállóan jutott arra a következtetésre, hogy a kereset nem teljesíthető, mert a felek között létrejött megbízási szerződés a jó erkölcsbe ütközés miatt semmis. Az elsőfokú bíróság így helyesen vonta le az érvénytelenség jogkövetkezményeit.
- [8] 1.2. A jogerős ítélet ellen az indítványozó felülvizsgálati kérelmet és felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet terjesztett elő. Utóbbit a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 409. § (2) bekezdés *a)* és *b)* pontjára, valamint (3) bekezdésére alapította. A Pp. 409. § (3) bekezdésére alapított engedélyezés iránti kérelme alapjául öt olyan jogkérdést jelölt meg, amelyben a jogerős ítélet eltér a Kúria precedensértékű határozataitól. Az engedélyezés iránti kérelmében – a Pp. 409. § (2) bekezdés *b)* pontja alapjául – előadta, hogy a másodfokú bíróságnak hivatalból kellett volna vizsgálnia, hogy vele szemben a Pp. 12. § *f)* pontjában írt kizáró ok nem áll-e fenn arra figyelemmel, mert egy közbeszerzési jogvitában a másodfokú bíróságot meghatalmazás alapján a felperes képviselte a Közbeszerzési Döntőbizottság előtt. Állította, hogy ez az eljárás részben párhuzamosan folyt a jelen perrel. Kifejtette, hogy különleges súlyú és társadalmi jelentőségű annak a jogkérdésnek a vizsgálata, hogy az eljáró bíróság a vele szemben fennálló kizáró ok vizsgálatára köteles-e vagy sem. Érvelése szerint a bíróságokkal szemben támasztott pártatlan eljárás elve miatt e kérdés egyrészt az adott ügyön túlmutat, másrészt társadalmi jelentőségű is az Alaptörvény XXVIII. cikkében deklarált jogelv maradéktalan érvényesülése érdekében.
- [9] A Kúria a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet a Pfv.VI.20.884/2023/2. számú végzésével (a továbbiakban: felülvizsgálati végzés) visszautasította.
- [10] A Kúria megállapította, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét azonos jogszabályi rendelkezésre és jogi indokolásra utalással hagyta helyben, ezért az indítványozónak felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet kellett előterjesztenie [Pp. 409. § (1) bekezdés és 410. § (1) bekezdés].
- [11] A Kúria a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet nem találta érdemi elbírálásra alkalmasnak. A felülvizsgálati végzés indokolása szerint az indítványozó a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmében elvi jelentőségű jogkérdést nem jelölt meg, illetve a megjelölt jogkérdések nem merítik ki az elvi jelentőségű jogkérdés kritériumait. A Kúria szerint a Pp. 409. § (2) bekezdés *b)* pontja alapját képező Pp. 12. § *j)* pontjának megsértésére hivatkozás eljárási szabálysértés, nem elvi jelentőségű jogkérdés, ami abból következik, hogy a Pp. 16. § (1) bekezdése egyértelműen előírja a bíróság számára, hogy hivatalból ügyel arra, hogy kizárt bíró az eljárásban ne vegyen részt. A Kúria ez alapján megállapította, hogy az indítványozó kérdés formájában egy olyan eljárási szabálysértést jelölt meg, ami a Pp. 16. § (1) bekezdésének a megsértése megállapítására alkalmas. Ennek vizsgálata azonban a Kúria szerint felülvizsgálati eljárásra és nem az engedélyezési eljárásra tartozó kérdés.
- [12] 2. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz, az Abtv. 27. §-a alapján az első- és másodfokú ítélet, valamint a felülvizsgálati végzés alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérve az Alkotmánybíróságtól, mivel azok – álláspontja szerint – sértik az Alaptörvény M) cikk (1)–(2) bekezdését, a XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdését, a 26. cikk (1) bekezdését, valamint a 28. cikkét.
- [13] Az indítvány indokolása szerint a támadott döntések az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését egyrészt azáltal sértik, hogy az indítványozó az ügyében eljáró másodfokú bíróság képviselője volt a Közbeszerzési Döntőbizottság előtt a panasz alapjául szolgáló per ideje alatt. Az indítványozó tehát azt kifogásolja, hogy a másodfokú bíróság a saját képviselője ügyében járt el, a kizárási ok kérdését azonban nem vizsgálta. Ezáltal az indítványozót a törvényes bírójától is elvonták, mivel egy kizárandó bíróság ítélkezett felette. Bármilyen eredményre is jutott volna a kizárás kérdésének vizsgálata, a kizáró ok fennállásának tisztázása nem lett volna mellőzhető egy ilyen nyilvánvaló esetben. Álláspontja szerint az ügy érdemére kiható eljárásjogi hibát vétett a másodfokú bíróság, amikor hivatalból nem folytatott le a kizárás fennállása tisztázására eljárást. A bíró kizárására vonatkozó szabályozás ugyanis a bíróság iránti bizalom megőrzését garantáló pártatlanság érvényesülését szolgálja. A pártatlanság követelményének tényleges érvényesülését pedig – az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint – elsődlegesen az eljárási törvényekben megfogalmazott kizárási szabályok garantálják.
- [14] Az indítványozó kifogásolta, hogy az Alaptörvényben garantált pártatlan bíróság, a tisztességes eljárás illetve a bírói függetlenség, valamint ennek látszata kérdését a Kúria eljárási szabálysértésnek és nem elvi jelentőségű jogkérdésnek tekintette, ezáltal a kizáró ok kérdése nem került tisztázásra. Ugyan a Pp. csupán azt a kizárási esetkört nevesíti, amikor egy bíró azért nem járhat el, mert valamely fél képviselője vagy volt képviselője, ám azt az esetet a Pp. külön nem nevesíti, amikor a helyzet fordított, vagyis az egyik fél más eljárásban az eljáró bíróság képviselője volt. Az indítványozó szerint azonban a jogviszony jellege azonos, csak az adott jogviszony két oldalán cserélődnek fel az alanyok, így a jogviszony megítélése is azonos kellene legyen. Mindebből

következően álláspontja szerint a tárgyi eljárás nem felelt meg sem az Alkotmánybíróság, sem az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatában a tisztességes eljárásra vonatkozó követelményeknek.

- [15] Az indítványozó szerint ezáltal a jogorvoslathoz való joga is sérült, mivel a Pp. nem ismer olyan engedélyezési vagy elutasítási okot, hogy „elvi jelentőségű jogkérdés”, a Kúria téves alaptörvény-értelmezése pedig elvonta a felülvizsgálat lehetőségét az indítványozótól.
- [16] Az indítványozó kifogásolta, hogy az eljáró bíróságok az érvénytelenségre vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket nem az Alaptörvény M) cikkével összhangban értelmezték. A bíróságok a szerződési szabadságot ésszerű indok nélkül korlátozták, ezáltal nem tettek eleget az Alaptörvény 28. cikkében foglalt kötelezettségüknek sem. A bíróság az érvénytelenség lehetőségét önkényesen és alaptörvény-ellenesen arra használta fel, hogy az alperes számára egy üzleti döntés eredményeként megkötött szerződésből „kibújási lehetőséget biztosítson”. Az alperes ugyanis tisztában volt azzal, hogy ha rövidebb időre – illetve a felmondás lehetőségét biztosítva – kötött volna szerződést az indítványozóval, akkor magasabb kiindulási és havidíjat kellett volna fizetnie. Az alperes ugyanakkor maga alkudta ki az alacsonyabb havidíjat és a hosszabb időtartamot, a bírósági ítélet azonban beavatkozik a szerződéses jogviszonyukba és anyagi előnyhöz juttatja az alperest, megkárosítva ezzel az indítványozót.
- [17] A bíróság továbbá a Pp. 2. § (2) bekezdését sértve nem a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötötte magát.
- [18] Az elsőfokú bíróság az eljárás során semmiféle információt nem adott arról, hogy a felek kérelmétől eltérő alapon kíván döntést hozni, arra nézve a feleket nem nyilatkoztatta, bizonyítási eljárást nem folytatott le, azaz első alkalommal az elsőfokú ítéletben jelentek meg ezek az információk. Az információátadás, a részvételi illetve megismerési jog biztosításának a hiánya pedig a tisztességes eljáráshoz való joga sérelmét eredményezik. Az indítványozó illetve a felek nem tudhatták előre, hogy a bíróság hivatalbóli semmisségi ok fennálltát észlelte. Az indítványozó alaptörvénytörőnek tartja továbbá, hogy a bíróság ismeretlen forrásból származó, ellenőrizhetetlen, illetve félinformációkat tett önkényesen, minden előzmény nélkül az ítélet részévé, arra a döntést érdemében alapította, ezen adatok kapcsán a felek, így az indítványozó számára a részvételi, reagálási, megismerési jogokat pedig nem biztosította. Mindezen jogkorlátozás, a „meglepetésdöntés” alapvetően hatott ki mind az ítéletre, mind az indítványozó tisztességes eljáráshoz való joga megsértésére.

II.

- [19] 1. Az Alaptörvény felhívott rendelkezései:

„M) cikk (1) Magyarország gazdasága az értékteremtő munkán és a vállalkozás szabadságán alapszik.
(2) Magyarország biztosítja a tisztességes gazdasági verseny feltételeit. Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védi a fogyasztók jogait.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

„26. cikk (1) A bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatóak. [...]

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

[20] 2. A Pp. érintett rendelkezései:

„12. § A per elintézéséből ki van zárva, és abban, mint bíró nem vehet részt:

- a) a fél, a féllel együtt jogosított vagy kötelezett személy, továbbá az, aki a per tárgyát egészen vagy részben a maga részére követeli, vagy akinek jogaira, illetve kötelezettségeire a per eredménye kihatással lehet,
- b) az a) pont szerinti személy képviselője, támogatója vagy olyan volt képviselője, volt támogatója, aki az ügyben eljár,
- c) az a) vagy b) pont szerinti személy hozzátartozója,
- d) az, akinek tanúként történő meghallgatását a bíróság a perben elrendelte, az, akit a perben a bíróság szakértőként rendelt ki, vagy aki a perrel összefüggő szakvéleményt adott,
- e) a perrel összefüggő közvetítői eljárást lefolytató személy, vagy
- f) az, akitől az ügy tárgyilagosa megítélése egyéb okból nem várható.”

„14. § (1) A perben az a járásbíróság, törvényszék, illetve ítélőtábla sem járhat el,

a) amely a perben fél, a féllel együtt jogosított vagy kötelezett személy, továbbá az, amely a per tárgyát egészen vagy részben a maga részére követeli, vagy amelynek jogaira, illetve kötelezettségeire a per eredménye kihatással lehet, vagy

b) amelynek elnöke, illetve elnökhelyettese a 12. § a), b) vagy c) pontja értelmében ki van zárva.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott kizárási okok arra a jogi személyiséggel nem rendelkező bíróságra is vonatkoznak, amelynek bírái fölött a perben érintett bíróság elnöke gyakorolja az általános munkáltatói jogokat.

(3) Az eljáró bírósággal szemben kizárási ok fennállását önmagában nem alapozza meg, ha

a) a fél és az eljáró bíróság között más eljárás van folyamatban,

b) a per első-, illetve másodfokú elintézésében érintett bíróság perbevonása esetén a keresetkiterjesztés iránti kérelem visszautasításának van helye, vagy

c) a per jogszabály alapján a munkáltató helyállási kötelezettségébe tartozó, személyiségi jogot sértő tevékenység, illetve károkozás miatt a közigazgatási, bírósági vagy ügyészségi jogkörben eljáró személy ellen indul meg, abban az esetben sem, ha a bírósági jogkörben eljáró személy az eljáró bíróságon járt el.”

„16. § (1) A bíróság hivatalból ügyel arra, hogy kizárt bíró vagy bíróság az eljárásban ne vegyen részt.

(2) Kizárási ok esetén a kizárást a bíróság elnöke hivatalból kezdeményezi.”

III.

- [21] 1. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint elsőként az alkotmányjogi panasz befogadhatósága törvényi feltételeinek fennállását vizsgálta meg.
- [22] 1.1. E körben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány határidőben érkezett, az indítványozó jogi képviselővel jár el, a jogi képviselő az alkotmánybírósági eljárásra vonatkozó meghatalmazását csatolta, a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, így az indítvány e tekintetben megfelel a törvényi feltételeknek. Az indítványozó mint az alkotmányjogi panaszra okot adó per felperese, jogosultnak és érintettnek is tekinthető.
- [23] 1.2. Az alkotmányjogi panasz az Abtv. 27. § (1) bekezdés a) pontja alapján csak az Alaptörvényben biztosított jogok védelmének eszköze. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában az Alaptörvény megsértett rendelkezéseként jelölte meg – többek között – a 26. cikk (1) bekezdését. Az Alaptörvény e rendelkezése azonban nem minősül Alaptörvényben biztosított jognak, a felhívott alaptörvényi rendelkezés címzettje nem az indítványozó, nem biztosít számára jogot, ezért alkotmányjogi panaszt sem lehet közvetlenül erre alapítani. Ezért ezzel az alaptörvényi rendelkezéssel összefüggésben érdemi vizsgálat lefolytatásának nincs helye {3075/2024. (II. 23.) AB végzés, Indokolás [26]; 3039/2020. (II. 24.) AB végzés, Indokolás [22]}.
- [24] 1.3. Az indítvány a határozottság követelményeit az alábbiak szerint részben teljesíti: tartalmazza a) azt a törvényi rendelkezést, amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására (Abtv. 27. §); c) az Alkotmánybíróság által vizsgálandó bírósági döntéseket (a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv. VI.20.884/2023/2. számú végzése, a Pécsi Törvényszék 1.Gf.20.096/2023/7. számú ítélete és a Pécsi Járásbíróság 3.G.20.831/2021/28. számú ítélete); d) az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit; valamint f) kifejezett ké-

relmet arra, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a támadott bírói döntések alaptörvény-ellenességét és azokat semmisítse meg.

- [25] Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés *b)* pontja értelmében továbbá a kérelem akkor határozott, ha megjelöli az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét, az *e)* pont értelmében pedig a kérelemnek egyértelmű indokolást kell tartalmaznia arra nézve, hogy a sérelmezett bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel.
- [26] Az indítványozó az Alaptörvény M) cikkével összefüggésében a szerződési szabadság sérelmét állította. Az Alaptörvény e rendelkezéséből levezethető szerződési szabadság ugyan nem alapvető jog, azonban önálló alkotmányos jogként élvezti az Alaptörvény védelmét és olyan, Alaptörvényben biztosított jognak minősül, amelynek sérelmére az Abtv. szerinti alkotmányjogi panasz alapítható {33/2015. (XII. 3.) AB határozat, Indokolás [26]–[27]; 3496/2023. (XII. 1.) AB végzés, Indokolás [22]}.
- [27] Az Alkotmánybíróság szerint ugyanakkor nem hozható összefüggésbe az M) cikkből kiolvasható szerződési szabadság a jóerkölcs kategóriájának bíróságok általi mikénti értelmezése tekintetében előadott indítványozói indokolással {vö. 3170/2024. (V. 10.) AB végzés, Indokolás [24]}.
- [28] 1.4. Az indítvány a határozott kérelem Abtv. 52. § (1b) bekezdése szerinti követelményének ugyanakkor az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése – valamint ezzel összefüggésben a 28. cikk –, továbbá a XXVIII. cikk (7) bekezdése állított sérelmeivel összefüggésben eleget tesz. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság a befogadhatóság tartalmi követelményeinek meglétét e rendelkezések tekintetében vizsgálta.
- [29] 2. Az Abtv. 29. §-a értelmében az – egyéb törvényi feltételeknek megfelelő – alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételye vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés felvetése esetén fogadható be. E befogadhatósági feltételek vagylagos jellegűek, így azok fennállását az Alkotmánybíróság külön-külön vizsgálja {3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]}. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [30] Az Alkotmánybíróság megítélése szerint csak érdemi alkotmányossági vizsgálat eredményeként állapítható meg, hogy a Kúria felülvizsgálati végzése összhangban áll-e az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében előírt pártatlan bírósághoz való alapjoggal.
- [31] 3. Az előadó alkotmánybíró az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján – a befogadásról szóló döntés helyett – a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozattervezetet terjesztett az Alkotmánybíróság elé.

IV.

- [32] Az alkotmányjogi panasz az alábbiak szerint részben megalapozott.
- [33] 1. Az Alkotmánybíróság áttekintette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes és pártatlan bírósághoz való joggal összefüggő, jelen ügy szempontjából releváns joggyakorlatát.
- [34] A bíróság pártatlanságával kapcsolatos követelményrendszerre vonatkozó első döntésében – még a korábbi Alkotmány hatálya alatt – az Alkotmánybíróság rögzítette, hogy „[a] pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog az eljárás alá vont személy iránti előítéletmentesség és elfogulatlanság követelményét támasztja a bírósággal szemben. Ez egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény: el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében.” [67/1995. (XII. 7.) AB határozat, ABH 1995, 346, 347.] Ezt a döntést később, az Alaptörvény hatálybalépését követően az Alkotmánybíróság a 3242/2012. (IX. 28.) AB határozatában megerősítette {Indokolás [13]}.
- [35] Ezt követően a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat és a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljárás részét képező pártatlanság követelményét vizsgálta a büntetőeljárásokban ítélező tanácsok összetételét illetően.
- [36] A 34/2013. (XI. 22.) AB határozatban az Alkotmánybíróságnak abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy a pártatlan ítélezés alkotmányos védelmének körébe tartozik-e a nyomozás során eljáró bíró ítélezéséből történő kizárása {Indokolás [19]}.
- [37] Az Alkotmánybíróság a konkrét döntésben megállapította, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében elismert pártatlanság követelménye azt kívánja meg, hogy az előzetes letartóztatás meghosszabbításának kér-

- désében a hatályos jogszabályok szerinti döntést hozó bíró az érdemi ítékezésben már ne vehessen részt {34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [42]}.
- [38] A 21/2016. (XI. 30.) AB határozat pedig megállapította, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt pártatlanság követelménye megkívánja, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bírói feladatokat látott el, ugyanis azzal szükségszerűen együtt jár a bizonyítékok bizonyos szintű, de mindenképpen előzetes értékelése (Indokolás [43]). Az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy „[a] pártatlanság követelményének tényleges érvényesülését elsődlegesen az eljárási törvényekben megfogalmazott kizárási szabályok garantálják. [...] Az abszolút kizárási okok lényege, hogy azok bármelyikének fennállása kizárja a bírót az eljárásból anélkül, hogy vizsgálnák, ténylegesen elfogult-e a bíró. A relatív kizárási okok esetében viszont vizsgálandó a bíró esetleges elfogultsága” {Indokolás [39]}.
- [39] A 3085/2018. (III. 14.) AB határozat olyan panaszt bírált el, amelyben az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése sérelmét részben azért állította, mert a kúriai tanácsban olyan bíró járt el, aki ügyében az elsőfokú eljárás során tárgyalást tűzött ki és folytatott le. A határozat értelmében a Kúria eljárása idején hatályos szabályozás szerint a bíróval szembeni abszolút kizárási ok nem állt fenn, a Kúria felülvizsgálatban eljáró tanácsa összeállításával nem sértette meg a régi Pp. 21. § (3) bekezdése rendelkezését. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése sérelmének mérlegelést nem tűrő esete ezért az ügyben nem volt megállapítható (Indokolás [31]). Az Alkotmánybíróság az indítvány elutasítása kapcsán továbbá figyelemmel volt arra is, hogy a korábban eljáró bíró illetve a Kúria tanácsa esetleges elfogultságára utalóan semmilyen körülmény nem merült fel, azáltal, hogy az indítványozó ügyében az elsőfokú eljárás során tárgyalást tartott bíró a felülvizsgálati eljárásban a Kúria döntéshozatalában részt vett (Indokolás [39]).
- [40] A 3046/2019. (III. 14.) AB határozat megerősítette azt a gyakorlatát, miszerint a pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog – az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése alapján is – az eljárás alá vont személy iránti előítélet-mentesség és elfogulatlanság követelményét támasztja a bírósággal szemben. Ez egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény: el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében. A pártatlanság kérdését objektív és szubjektív nézőpontból egyaránt vizsgálni kell. A pártatlanság egyrészt azt a követelményt támasztja, hogy a bíróság tagjai személyes előítéletektől mentesek legyenek, másrészt – objektív nézőpontból vizsgálva – megvan-e a pártatlanság megfelelő látszata {Indokolás [54]; a határozat visszaüt a következő döntésekre: 3109/2013. (V. 17.) AB végzés, Indokolás [7]; 3343/2017. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [19]}.
- [41] Az Alkotmánybíróság a 2/2020. (I. 2.) AB határozatban úgy foglalt állást, hogy a kizárt bíró eljárása a pártatlan bírósághoz való joggal összefüggésben felveti a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét {Indokolás [21]}. Az Alkotmánybíróság fenntartotta az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó, a bírák kizárással kapcsolatban megfogalmazott követelményeit és e követelményeknek a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban kifejtett alkalmazandóságát, és az indítvánnyal támadott bírói döntések vonatkozásában is megállapította, hogy a nyomozás során eljáró bírók nem járhattak volna el ítélező bíróként. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint azokban az esetekben, amikor a felülbírálatot elvégző tanács tagjait nem, csak az alsóbb fokú bíróság tagjait érinti kizárási szabály, a jogerős bírói ítéletet nem semmisíti meg. A határozat alapjául szolgáló esetben azonban a jogerős döntést hozó másodfokú bíróság tanácsának összetétele nem felelt meg a pártatlanság követelményének, felülvizsgálati eljárásra pedig nem került sor, ezért az Alkotmánybíróság a másodfokú ítéletet megsemmisítette {2/2020. (I. 2.) AB határozat, Indokolás [32]}.
- [42] A 3467/2021. (XI. 12.) AB határozat rámutatott arra, hogy a pártatlan bíróhoz való jog törvényességi kritériumai különböznek a pártatlan bíróhoz való jog alkotmányossági kritériumaitól. Az Alkotmánybíróság gyakorlata a pártatlanság objektív feltételei vizsgálata során is a pártatlanság látszatát követeli meg. Ha azonban az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése sérelmének a mérlegelést nem tűrő esete állapítható meg, a kizárási alkalmazásának kötelezettsége alól felmentésre nincs lehetőség (Indokolás [54]). Az ügyben az alkotmányjogi panasszal támadott végzést meghozó kúriai tanács tagja volt előadó bíróként az bíró, aki az ügyben első fokon – a Fővárosi Törvényszék tanácselnökéként – már eljár az ügyben. Az indítványozó esetében a törvényszék tanácsának az elnöke olyan eljárási cselekményeket végzett, amelyek összességükben az elintézésben való részvételnek minősülnek. Különösen ilyennek minősül a határozat szerint az igazolási kérelemnek való helyt adás. A konkrét esetben a törvény szerint kizárt bíró felülvizsgálati eljárásban való részvétele elhárítására nem volt lehetősége az indítványozónak. Az alapügyben további jogorvoslásra, a végzés megtámadására az általános hatáskörű bíróság előtt nem volt lehetőség, a támadott végzés végleges, kényszerítő okon alapuló kivétel a kizárási érvényesülése alól nem volt megállapítható, ezért az Alkotmánybíróság szerint a konkrét esetben nem-

csak törvényességi kérdésnek, hanem alkotmányossági sérelemnek is minősült, hogy az alkotmányjogi panaszszal érintett perorvoslati eljárásban olyan bíró vett részt, akivel szemben objektív kizárási ok állt fenn, amit a felülvizsgálati eljárásban eljáró bírói tanács egyik tagja sem észlelt, vagy annak nem tulajdonított jelentőséget. Ezt a körülményt a konkrét esetben az Alkotmánybíróság a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességnek tekintettel, és a kúriai végzést megsemmisítette.

- [43] A 3467/2021. (XI. 12.) AB határozatban az Alkotmánybíróság mindezek mellett hangsúlyozta azt a következetes álláspontját, hogy miután nem törvényességi szempontú vizsgálatot végez, és nem egyszerű felülvizsgálati fórumként jár el, az esetleges eljárási hibák, jogértelmezési, ténymegállapítási kérdések nem vezetnek a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmének megállapítására {Indokolás [41]. A határozat ehelyütt a következő döntésekre utal vissza: hatásköri/illetékességi kérdések kapcsán: 3063/2015. (IV. 10.) AB végzés, Indokolás [11]; 3265/2017. (X. 19.) AB határozat, Indokolás [33]; 3305/2020. (VII. 24.) AB határozat, Indokolás [70]; az eljáró bírói tanács tagjaiban bekövetkezett változás kapcsán: 3145/2015. (VII. 24.) AB határozat, Indokolás [32]; kizárási ok fennállása miatti átszignálás kapcsán: 3138/2019. (VI. 13.) AB végzés, Indokolás [8]; szabadságotól való átszignálás kapcsán: 3118/2019. (V. 29.) AB határozat, Indokolás [32]; vesd össze még: 3272/2018. (VII. 20.) AB végzés, Indokolás [45]–[46]; 3076/2020. (III. 18.) AB határozat, Indokolás [21]}.
- [44] 2. Az Alkotmánybíróság ismertetett gyakorlata alapján megállapítható, hogy az eljáró bíró pártatlanságának illetve a bíró kizárásának kérdése az Alkotmánybíróság több döntésében is érdemi vizsgálatot szükségessé tevő kérdésnek minősült.
- [45] Ugyanakkor a bírói döntések alaptörvény-ellenességének vizsgálata során az Alkotmánybíróság tartózkodik attól, hogy a bíróságok felülbírálati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon {3028/2014. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [12]; 3480/2020. (XII. 22.) AB végzés, Indokolás [27]}.
- [46] Az Alkotmánybíróság jelen ügyben szakjogi – így nem az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozó alkotmányossági – kérdésnek tekinti azt a kérdést, hogy a másodfokú bírósággal szemben ténylegesen fennáll(t)-e a Pp. szerinti valamely kizárási ok arra figyelemmel, hogy egy közbeszerzési jogvitában a másodfokú bíróságot meghatalmazás alapján az indítványozó képviselte a Közbeszerzési Döntőbizottság előtt a tárgyi per alatt is.
- [47] A bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény. Ilyen panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes. Az Alkotmánybíróság nem vonhatja el azonban az ítélező bíróságok hatáskörét az előttük fekvő tényállás elemeinek átfogó mérlegelésére, csupán a mérlegelés alapjául szolgáló jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját, illetve a mérlegelés alkotmányossági szempontjainak a megtartását vizsgálhatja felül. A rendes bíróságnak tehát fel kell ismernie egy-egy ügy alapjogi vetületét, és el kell végeznie az alapjog és a korlátozására esetlegesen okot adó védendő értékek összevetését, alapjogi mérlegelést kell folytatnia, amelyre az indokolásában ki kell térnie {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]; 3259/2022. (VI. 3.) AB határozat, Indokolás [32]; 3038/2024. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [35]; 3080/2024. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [34]}.
- [48] A panasz kapcsán alkotmányjogi szempontból annak van jelentősége, hogy a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálásakor tulajdonított-e jelentőséget a pártatlan bírósághoz való jog szempontjából annak a körülménynek, hogy a másodfokú bíróság saját képviselője ügyében járt el.
- [49] A felülvizsgálati végzés indokolásából az derül ki, hogy az indítványozó által a felülvizsgálati kérelemben a másodfokú bíróság kizárásával összefüggésben felvetett kérdést a Kúria csupán eljárási szabálysértésnek tekintette, ami a Pp. 16. § (1) bekezdésének a megsértése megállapítására alkalmas, és erre tekintettel azt érdemben nem is vizsgálta (felülvizsgálati végzés, Indokolás [18]).
- [50] Az Alkotmánybíróság ismertetett gyakorlata alapján továbbá a pártatlanság követelményének tényleges érvényesülését elsődlegesen az eljárási törvényekben megfogalmazott kizárási szabályok garantálják {21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [39]; 3085/2018. (III. 14.) AB határozat, Indokolás [35]}.
- [51] A bírók – a bíróság – kizárására irányadó eljárási szabályok betartását ezért jelen ügyben nem lehetett volna pusztán eljárásjogi kérdésként tekinteni, hanem azt a pártatlan bírósághoz való jog érvényesülésének alkotmányos garanciájaként érdemben kellett volna vizsgálni. Ezt az alkotmányossági szempontot azonban a Kúria a felülvizsgálati végzés meghozatala során nem ismerte fel.

- [52] Az Alkotmánybíróság ismertetett gyakorlata alapján abszolút kizárási ok esetén nincs lehetőség a mérlegelésre, relatív kizárási ok (személyes ismeretség, barátság, üzleti kapcsolat vagy haragos viszony stb.) fennállása esetén a kizárás eldöntése mérlegelés eredménye {3467/2021. (XI. 12.) AB határozat [43]}.
- [53] Jelen esetben azonban a Kúria döntésében egyáltalán nem ismerhetők fel az alkotmányossági mérlegelés szempontjai.
- [54] A Kúria tehát a konkrét ügyben nem ismerte fel, hogy az indítványozó által a másodfokú bíróság kizárásával összefüggő körülmények a konkrét ügyre alapjogi jelentőséggel bírnak a pártatlan bírósághoz való jog szempontjából. A Kúria nem ismerte fel az ügy alapjogi vetületét, és nem folytatta le az alapjogi mérlegelést, illetve erre az indokolásában nem tért ki.
- [55] Az Alkotmánybíróság mindezek alapján osztja az indítványozó azon álláspontját, miszerint a pártatlanság követelménye jelen esetben már önmagában azáltal sérült, hogy a bírósági eljárás során a másodfokú bírósággal összefüggésben nem került sor a kizárás kérdésének tisztázására, vagyis a kizárási ok fennállásának vizsgálata nem lett volna mellőzhető. A pártatlanság követelményének sérelme tehát attól függetlenül bekövetkezett, hogy a bíróság végső soron milyen eredményre jut(hatott volna) a kizárás kérdésének vizsgálata alapján.
- [56] 3. A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Kúria felülvizsgálati végzése nem vette figyelembe az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes és pártatlan bírósághoz való jogból fakadó követelményeket, ezért ellentétes az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével. Erre tekintettel a felülvizsgálati végzést a rendelkező részben foglaltak szerint, az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján megsemmisítette.
- [57] 4. Az Alkotmánybíróság, következetes gyakorlatának megfelelően, a Kúria felülvizsgálati végzése alaptörvényellenességének megállapítására és megsemmisítésére tekintettel az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése állított sérelmét már nem vizsgálta {hasonlóan például: 3104/2023. (III. 14.) AB határozat, Indokolás [64]; 14/2023. (VII. 24.) AB határozat, Indokolás [32]; 3099/2024. (III. 14.) AB határozat, Indokolás [69]}. A testület továbbá az alapügyben hozott bírósági ítéleteket sem vizsgálta, döntése pedig nem jelent állásfoglalást abban a kérdésben, hogy a vizsgálat tárgyát képező peres ügyben fennáll(t)-e kizárási ok, illetve a meghozott jogerős ítélet egyébekben helyes volt-e.

Budapest, 2024. szeptember 24.

Dr. Juhász Imre s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Haszonicsné dr. Ádám Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosj Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lomnici Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Patyi András s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Réka s. k.,
az Alkotmánybíróság elnökhelyettese

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleménye

- [58] Nem értek egyet a rendelkező részében foglaltakkal az alábbiakban kifejtett indokok miatt.

- [59] 1. Az Alaptörvény nem tartalmaz előírást arra vonatkozóan, hogy hogyan épüljön fel hazánkban a jogorvoslat rendszere. A jogalkotó a különböző eljárásokra irányadó törvényi szabályozásokban határozza meg az igénybe vehető jogorvoslati lehetőségeket és azok igénybevételének a módját [22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [95]]. Az Alkotmánybíróság több döntésében kifejtette azt is, hogy a jogalkotó joga és felelőssége, hogy olyan jogorvoslati eljárásokat alakítson ki, amelyek az egyes jogsérelmek, jogsértések esetén a megfelelő jogvédelmet biztosítani tudják [3437/2023. (X. 25.) AB végzés, Indokolás [54]].
- [60] A felülvizsgálati eljárás a polgári perben olyan rendkívüli perorvoslat, amely a jogerős ítélettel, illetve a Pp.-ben felsorolt egyes végzésekkel szemben jogszabálysértésre hivatkozva vehető igénybe. Az Alkotmánybíróság több döntésében kifejtette, hogy a jogorvoslati eljárás való jog kizárólag a rendes jogorvoslatok vonatkozásában értelmezhető [36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [60]]. Ebből következően a jogalkotó döntésén múlik, hogy intézményesít-e ilyen rendkívüli jogorvoslatot vagy sem, és nagyfokú szabadsággal rendelkezik e jogorvoslat terjedelmét, feltételeit illetően is [3027/2018. (II. 6.) AB határozat, Indokolás [14]].
- [61] Mindebből következően a jogalkotónak széles mérlegelési lehetősége van a tekintetben, hogy a felülvizsgálat – mint rendkívüli jogorvoslat – szabályait miként alakítja ki.
- [62] 2. A Pp. 408. § (2) bekezdése alapján „[n]incs helye felülvizsgálatnak vagyoni jogi perben, ha az elsőfokú bíróság ítéletét a másodfokú bíróság azonos jogszabályi rendelkezésre és jogi indokolásra utalással hagyta helyben”. Ilyen esetben a Pp. 409. § (1) bekezdése értelmében a Kúria a felülvizsgálatot kivételesen engedélyezheti.
- [63] A jelen ügyben a Kúria megállapította, hogy „a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét azonos jogszabályi rendelkezésre és jogi indokolásra utalással hagyta helyben, ezért a felperesnek felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet kellett előterjesztenie” (Kúria végzése, Indokolás [22]).
- [64] Lényegesnek tartom ezért hangsúlyozni, hogy a jelen ügyben a Kúria nem felülvizsgálati eljárást folytatott le, és nem ítéletet hozott az ügy érdemét érintően, hanem felülvizsgálat engedélyezés iránti kérelem tárgyában döntött.
- [65] A felülvizsgálat kivételes engedélyezésének szigorú törvényi korlátai vannak. Az erre irányuló eljárásban a Kúria azt vizsgálhatja, hogy a Pp. 408. §-a szerint kizárt felülvizsgálat esetében fennáll-e olyan kivételes indok, amely a felülvizsgálati eljárás lefolytatását mégis megalapozhatja. A Kúria a felülvizsgálatot a joggyakorlat egységének biztosítása érdekében [Pp. 409. § (2) bekezdés a) pont], vagy a felvetett jogkérdés különleges súlyára, illetve társadalmi jelentőségére tekintettel [Pp. 409. § b) pont], továbbá akkor engedélyezheti, ha az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának szükségessége miatt indokolt [Pp. 409. § (2) bekezdés c) pont].
- [66] A jelen ügyben az indítványozó a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmét a Pp. 12. § f) pontjának megsértése vonatkozásában a Pp. 409. § (2) bekezdés b) pontjára alapította. E rendelkezés első fordulata kizárólag akkor teszi lehetővé a jogerős ítélet felülvizsgálatát, ha a vizsgált jogkérdés az egyedi ügyön – különleges súlyára tekintettel – túlmutat. Ha a felek olyan jogkérdés értelmezését kérik a Kúriától, amely bár új, de a jogegységet (jogbiztonságot) a jogkérdés megválaszolása annak csekély jelentősége vagy kisszámú gyakorlati előfordulása folytán nem érinti, a felülvizsgálatot nem indokolt engedélyezni. A 409. § (2) bekezdés b) pontjának második fordulata szerint a felülvizsgálat akkor engedélyezhető, ha a fél által állított jogszabálysértés vizsgálata a felvetett jogkérdés társadalmi jelentősége miatt indokolt. „Társadalmi jelentősége” van az olyan jogkérdéseknek, amelyek a társadalom széles körét közvetlenül vagy közvetett módon érintik. [1/2021. (VII. 12.) PK vélemény 3. pont]
- [67] A Kúria gyakorlata szerint a Pp. 409. § és 410. § egybevetett tartalmából következően valamennyi engedélyezési ok tekintetében alapvető feltétel, hogy a fél által az ügy érdemére kihatónak állított jogszabálysértés(ek) vizsgálata elvi jelentőségű jogkérdésben legyen szükséges (Kúria Pfv.V.20.826/2021/2. számú ítélete). „Elvi jelentőségű jogkérdésnek” minősül minden olyan jogkérdés, amely egy jogszabály rendelkezésének értelmezésével, az alkalmazandó norma alapvető tartalmával és az ahhoz kapcsolódó esetleges jogkövetkezményekkel összefügg (Kúria Gfv.V.30.042/2023/2. számú ítélete, egyezően: PK vélemény 1. pont indokolása).
- [68] A felülvizsgálat engedélyezése iránti eljárásnak a tárgya ezért annak elbírálása, hogy az egyébként a Pp. 408. §-a szerint kizárt felülvizsgálat esetén, kivételes esetben felülvizsgálati eljárás lefolytatásának lehet-e helye. Ennek törvényi feltétele, hogy a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet benyújtó fél olyan elvi jelentőségű jogkérdést fogalmazzon meg, amely egy jogszabály rendelkezésének értelmezésével, az alkalmazandó norma alapvető tartalmával és az ahhoz kapcsolódó esetleges jogkövetkezményekkel összefügg. A Kúria gyakorlata szerint „[a] felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelem visszautasításának van helye, ha a fél állítja a jogerős ítélet jogszabálysértő voltát, de nem jelöl meg olyan elvi jelentőségű jogkérdést, amely esetén a másodfokú bíróság konkrét jogi norma eltérő értelmezése útján jutott a Kúria közzétett eseti döntésében foglalt jogértelmezéstől különböző álláspontra” (BH 2022.327., lásd még: BH 2023.71, BH 2023.271.)

- [69] Látható tehát, hogy a Kúria gyakorlata a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelem elbírálása tekintetében következetes: a felülvizsgálat engedélyezésére – figyelemmel arra, hogy ezekben az esetekben a jogalkotó a felülvizsgálat lehetőségét főszabály szerint kizárta – kivételes esetben kerülhet sor, és kizárólag akkor, ha az engedélyezés iránti kérelem a Pp. 409. § (2) bekezdésében foglalt törvényi felételeknek megfelel.
- [70] 3. Az Alkotmánybíróság jellemző gyakorlata szerint az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d)* pontján alapuló hatásköre annak lehetőségét teremtette meg, hogy a támadott bírói döntést alkotmányossági szempontból felülvizsgálja. Ez magában foglalja azt is, hogy az Alkotmánybíróság egyedi ügyekben felülvizsgálja a bíróság jogértelmezését. Ennek azonban szigorú korlátai vannak.
- [71] Az alkotmányos felülvizsgálat korlátait mindenekelőtt az jelöli ki, hogy a hatalommegosztás rendszerében a jogszabályok önálló, a konkrét tényállásra vonatkoztatott értelmezése a rendes bíróságok feladata (*iura novit curia*) [3120/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [21]]. Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza ezért, hogy a hatalommegosztás rendszerében a többi állami szervnek a bíróságok jogértelmezését – különösen, ha az értelmezés a Kúria határozatában jelenik meg – el kell ismernie [3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]; lásd még: 3082/2024. (III. 1.) AB végzés, Indokolás [18]].
- [72] A jelen ügyben meghozott kúriai döntésnek – a fentiekben bemutatott kúriai gyakorlattal összhangban – az a lényege, hogy nem minősül elvi jelentőségű jogkérdésnek az, hogy a konkrét esetben a másodfokú bíróság a Pp. 12. § *f)* pontját megsértette-e. Az indítványozó ezzel összefüggésben semmilyen jogértelmezési kérdést, vagy a norma alapvető tartalmával, illetve annak alkalmazásával összefüggő kérdést nem tárt fel. Az indítványozó önmagában a saját ügyében álláspontja szerint megvalósult eljárás szabálysértést tekintette elvi jelentőségű jogkérdésnek.
- [73] 4. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az alkotmányjogi panasszal támadott döntés azért sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes és pártatlan bírósághoz való jogot, mert a Kúria nem ismerte fel az ügy alapjogi vetületét, és nem folytatta le az alapjogi mérlegelést. Ezzel összefüggésben lényegesnek tartom hangsúlyozni az alábbiakat.
- [74] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az Alaptörvény 28. cikke a bíróságok részére alkotmányos kötelezettségként írja elő, hogy ítélkező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék [pl.: 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33]; 28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]; 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [17]]. Ebből a kötelezettségből következik, hogy a bíróságnak a jogszabályok adta értelmezési mozgástér keretein belül azonosítania kell az elé kerülő ügy alapjogi vonatkozásait, és a bírói döntésben alkalmazott jogszabályokat az érintett alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmeznie. A bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény. Ilyen panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, vagyis azt, hogy a jogszabályok alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e.
- [75] A kifejtettek alapján tehát az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-a alapján a bírói jogértelmezést abban az esetben vizsgálhatja felül, ha az ügynek van alapjogi relevanciája. Önmagában azonban az a tény, hogy egy ügynek alapjogi relevanciája van, nem eredményezheti, hogy az eljáró bíróságok az ügy szakjogi megítélését figyelmen kívül hagyhatják. A bíróságoknak arra kell törekedniük, hogy az előttük folyamatban lévő ügyben alkalmazandó anyagi jogi és eljárásjogi normák adta értelmezési mozgástér keretein belül az ügy alapjogi érintettségére tekintettel legyenek, és az érintett alapjog alkotmányos tartalmát döntésükben – összhangban az alkalmazandó normákkal – érvényre juttassák. [3002/2018. (II. 10.) AB határozat, Indokolás [58]–[60]].
- [76] A jelen esetben a Kúria nem felülvizsgálati eljárást, hanem felülvizsgálat engedélyezése iránti eljárást folytatott le. Nem a Pp. 12. § *f)* pontjának állított megsértését, hanem a Pp. 409–410. §-aiból következő engedélyezési feltételeket vizsgálta. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének relevanciája nem a felülvizsgálat engedélyezése iránti eljárásban, hanem az ügy érdemét érintően, az eljáró bíróság kizárására vonatkozó eljárási szabályok állított megsértésével összefüggésben merülhet fel. Véleményem szerint ezért a Kúria nem vétett jogértelmezési hibát, amikor az engedélyezési eljárásban az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének relevanciáját nem vizsgálta, figyelemmel arra is, hogy az indítványozó által állított eljárási szabálysértés a felülvizsgálati eljárásban az alábbiakban kifejtettek szerint nem vizsgálható.
- [77] 5. A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslati jellegéből egyrészt következik, hogy a felülvizsgálatnak szigorú feltételei vannak (lásd: Pp. 407–408. §), másrészt az, hogy a Kúria korlátozott felülbírálati jogkörben (ún. revíziós jogkörben) jár el.

- [78] A Kúria korlátozott felülbírálati jogköréből az is következik – egyebek mellett –, hogy a felülvizsgálati eljárás során új tény, új bizonyítékot nem vehet figyelembe (Pp. 422. §), és csak olyan jogszabálysértést vizsgálhat, amely a megelőző eljárásnak tárgya volt. Emiatt a Kúria következetes gyakorlata szerint a felülvizsgálati kérelemben előadott, a másodfokú bíróság bírāja elleni – a megelőző eljárásban nem vizsgált – elfogultsági kifogás a felülvizsgálati eljárásban érdemben nem vizsgálható. Ennek oka, hogy a felülvizsgálati eljárásban új tényre, új bizonyítékra nem lehet hivatkozni, vagyis ilyen esetben a felülvizsgálati eljárás szabályai nem adnak lehetőséget annak megítélésére, hogy a másodfokú bíróság bírāja elfogultnak tekintendő-e (BH 2019.206.).
- [79] A jelen ügyben nincs adat arra, hogy a Pp. 12. § f) pontjának sérelmére az eljárás során valamelyik fél hivatkozott volna. A felülvizsgálati kérelemben az indítványozó sem utalt erre, hanem arra hivatkozott, hogy „a másodfokú bíróságnak hivatalból kellett volna vizsgálnia, hogy vele szemben a Pp. 12. § f) pontjában írt kizáró ok” fennáll-e. A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslati jellegéből pedig az következik, hogy ha a megelőző eljárásnak e jogszabálysértés nem volt tárgya, akkor azt a Kúria – a felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslati jellegéből adódóan – nem vizsgálhatja.
- [80] 6. A fentiek alapján úgy gondolom, hogy a Kúriának a felülvizsgálat engedélyezése iránti eljárásban meghozott végzése nem alaptörvény-ellenes, mert ezen eljárási szakban csak azt vizsgálhatja, hogy fennáll-e olyan elvi jelentőségű jogkérdés, amely az érdemi vizsgálatot megalapozza. A Pp. 12. § f) pontjának konkrét esetben állított megsértése ilyen elvi jelentőségű jogkérdésnek nem minősül. E kérdést ráadásul a Kúria ebben az ügyben – a felülvizsgálati eljárás fentiekben bemutatott törvényi korlátaira tekintettel – érdemben egyáltalán nem vizsgálhatja.

Budapest, 2024. szeptember 24.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

- [81] A különvéleményhez csatlakozom.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre alkotmánybíró különvéleménye

- [82] A határozat rendelkező részével és az ahhoz fűzött indokolással nem értek egyet, így a többségi határozatot nem támogatom, az alábbiak szerint.
- [83] 1. Hangsúlyozom, hogy az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve. Ez azt jelenti, hogy az Abtv. 27. §-ára alapított alkotmányjogi panasz elbírálása esetén valamely alapjog megsértése okán semmisíthet meg bírósági határozatot, de hatályos kógens jogszabályi rendelkezéssel ellentétes eljárásjogi cselekmények lefolytatását nem követelheti meg az Alkotmánybíróság sem a Kúriától vagy más bíróságtól.
- [84] Meggyőződésem, hogy a bíró (bíróság) az alapjogi értékek védelme érdekében sem mellőzheti a kógens jogszabályi rendelkezések figyelembevételét, és az irányadó tételesjogi szabályokból származó eljárásjogi következtetésekre tömör megfogalmazásban is utalhat az indokolásban.
- [85] 2. Elsőként rá kívánok mutatni arra, hogy egyetértek a bírák pártatlansága vizsgálatának kiemelkedő jelentőségével. Az e tárgykörben kifejtett elvi tételekkel, és azok alátámasztására az Alkotmánybíróság gyakorlatából idézett gondolatok többségével is azonosulni tudok. Különösen fontosnak tartom az alábbiakat.
- [86] „A pártatlan bíróhoz való jog törvényességi kritériumai különböznek a pártatlan bíróhoz való jog alkotmányosági kritériumaitól” {3467/2021. (XI. 12.) AB határozat, Indokolás [54]}. „Az Alkotmánybíróság ismertetett gyakorlata alapján továbbá a pártatlanság követelményének tényleges érvényesülését elsődlegesen az eljárási törvényekben megfogalmazott kizárási szabályok garantálják” [21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [39]; 3085/2018. (III. 14.) AB határozat, Indokolás [35]].
- [87] Ugyanakkor, szeretném kiemelni, hogy a többségi határozatban a hivatkozások több esetben nem szubjektív, hanem objektív kizárási okra vonatkozó panasz tekintetében született alkotmánybíróági döntésből származnak.

- [88] 3. Nem értek egyet a többségi határozat azon következtetésével, miszerint:
- [89] „A Kúria tehát a konkrét ügyben nem ismerte fel, hogy az indítványozó által a másodfokú bíróság kizárásával összefüggő körülmények a konkrét ügyre alapjogi jelentőséggel bírnak a pártatlan bírósághoz való jog szempontjából. A Kúria nem ismerte fel az ügy alapjogi vetületét, és nem folytatta le az alapjogi mérlegelést, illetve erre az indokolásában nem tért ki. Az Alkotmánybíróság mindezek alapján osztja az indítványozó azon álláspontját, miszerint a pártatlanság követelménye jelen esetben már önmagában azáltal sérült, hogy a bírósági eljárás során a másodfokú bírósággal összefüggésben nem került sor a kizárás kérdésének tisztázására, vagyis a kizárási ok fennállásának vizsgálata nem lett volna mellőzhető. A pártatlanság követelményének sérelme tehát attól függetlenül bekövetkezett, hogy a bíróság végső soron milyen eredményre jut(hatott volna) a kizárás kérdésének vizsgálata alapján” (Indokolás [54]–[55]).
- [90] A fentiekkel szemben – megítélésem szerint – a Kúria végzése indokolásának [37] bekezdésében írottak egyértelműek: „A felülvizsgálati eljárás engedélyezése iránti kérelemben állított elfogultság vizsgálata a felülvizsgálati eljárásra tartozó kérdés, és nem az engedélyezési eljárásban vizsgálandó kérdés.”
- [91] 4. Ki kell emelni, hogy felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelem tárgyában hozott végzés volt az alkotmányjogi panasz tárgya.
- [92] Szeretnék rámutatni, hogy az Alkotmánybíróság számos határozatában vizsgálta a felülvizsgálati eljárásra vonatkozó szabályokat, és a jogalkotó ezen alkotmánybírósági határozatok alapján alakította ki a hatályos szabályozási rendszert. Az is levezethető az Alaptörvényen alapuló eddigi alkotmánybírósági gyakorlatból, hogy a rendkívüli jogorvoslatok, mint például a felülvizsgálati eljárás biztosítására az Alaptörvény sem biztosít alapjogot, hanem az említett határozatok által kirajzolt keretek között kialakított szabályok szerint lehet azt kezdeményezni.
- [93] Az indítványozó a Pp. 409. § (2) bekezdés *b*) pontjára hivatkozással kérte a felülvizsgálat engedélyezését, miszerint a felvetett jogkérdés különleges súlya, illetve társadalmi jelentősége miatt az indokolt.
- [94] A többségi határozat az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésre hivatkozással semmisítette meg a támadott végzést.
- [95] Emlékeztetni kívánok arra, hogy a XXVIII. cikk (1) bekezdése a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog keretein belül – az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlata alapján többek között – védi a *res iudicata* fogalmát, ezáltal is megakadályozva az eljárás elhúzódását, továbbá korlátját képezi a *contra legem* döntéseknek.
- [96] Az indítványozó többek között az alsóbb fokú bíróságok hivatalból történő kizárásának elmaradására hivatkozott a Kúriához benyújtott kérelmében. A bíróság kizárására, elfogultságra hivatkozással a Pp. rendelkezései nem adnak lehetőséget, még az első- vagy másodfokú eljárásokban sem: a bíróság kizárására vonatkozó szabályokat a Pp. 14. §-a tartalmazza. Ezek a szabályok az indítványozó által hivatkozott Pp. 12. § *f*) pontjára, azaz az elfogultsági kifogásra nem utalnak, azaz arra hivatkozással a bíróságot az eljárásból kizárni nem lehet, legfeljebb az adott ügyszakba beosztott bírák mindegyikét.
- [97] A Kúria döntése meghozatalakor a fentiekben túlmenően figyelemmel volt a Pp. 15–16. §-aiban foglaltakra is.
- [98] Rá kívánok mutatni, hogy nem életszerű, hogy egy bíróságon a bírák tudomással bírjanak arról, van-e közbeszerzési eljárás folyamatban, és ott melyik közbeszerzésben jártas jogi személy képviseli törvényes képviselője útján a bíróságot mint jogi személyt, mint gazdasági szereplőt.
- [99] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése tartalmazza az ésszerű határidőn belül történő elbírálás alaptörvényi követelményét. Ezért a Pp. kógens szabályai meghatározzák, hogy milyen esetben meddig lehet kizárási kérelmet előterjeszteni. Az eljáró bíró/ bírósági tanács feladata e szabályok betartása és betartatása is.
- [100] A bíró (nem a bíróság!) kizárása tekintetében a Pp. 15. § (2) bekezdése alapján a Pp. 12. § *f*) pontja szerinti okot a fél (tehát a konkrét esetben az indítványozó) a tárgyalás megkezdése után csupán akkor érvényesítheti, ha valószínűsíti, hogy a bejelentés alapjául szolgáló tényről csak a tárgyalás megkezdése után szerzett tudomást, és a tudomásszerzést követően az okot haladéktalanul bejelenti. Az indítványozó ebből a szempontból is elkésve, nemhogy az első- vagy másodfokú tárgyalás megkezdése után, hanem csak a Kúria előtt – jogerős pervezetessége ismeretében – hivatkozott az elfogultságra, a pártatlanság hiányára.
- [101] 5. A többségi határozat számos a XXVIII. cikk (1) bekezdése által védett alapjogi érték féltételét várná el a Kúriától, amikor a jelen ügyben ismert tényállási elemek, az azokra vonatkozó kógens jogszabályi rendelkezések ellenére megsemmisíti a támadott felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelem tárgyában hozott végzést, és további vizsgálatot vár el a Kúriától.
- [102] Határozott véleményem szerint az Alkotmánybíróság a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog bármely elemének a védelme érdekében nem állíthat fel olyan kritériumrendszert, amely a bírákat arra kényszerítené, hogy a

Pp. kógens, egyértelmű rendelkezéseit ne alkalmazzák. A Pp. hatályos rendelkezéseit a bíró illetve a bíróság kizárása tekintetében az indítványozó nem támadta. A jogszabályi rendelkezések felülvizsgálata, megsemmisítése, jogalkotói mulasztás megállapítása nélkül a bíró a hatályos jogot alkalmazza. Kógens, egyértelmű rendelkezések esetén azok tekintetében még értelmezési probléma sem merülhet fel.

- [103] Határozott álláspontom szerint nem alaptörvény-ellenes, ha a bíróság az irányadó tételesjogi, különösen kógens szabályokból származó eljárásjogi következtetésekre tömör, de egyértelmű megfogalmazásban utal az indoklásban.
- [104] A többségi határozat így jobbitó szándéka ellenére sem tudja elősegíteni az eljárásjogi tárgyú alkotmánybírósági döntések által is megvalósítani kívánt célt: a jogállami működés megerősítését.

Budapest, 2024. szeptember 24.

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/422/2024.

